

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Кафедра обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
навчально-методичної
та наукової роботи

_____ Г. Ю. Шаркова
«__» _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

галузь знань **0305 «Економіка та підприємництво»**
напрямок підготовки **6.030509 «Облік і аудит»**
форма навчання **денна**

(Шифр за ОПІ ПІ 1.4)

Кіровоград – 2016 р.

Робоча програма з дисципліни «Гроші та кредит» для студентів за
напрямом підготовки 6.030509 «Облік і аудит», 2016 року

Розробники програми: завідувач кафедри обліку та оподаткування,
к.е.н. Ніколаєва С.П.

Протокол №1 від 02 вересня 2016 року

Завідувач кафедри _____ С.П.Ніколаєва

« _____ » _____ 2016 року

Схвалено науково-методичною комісією з ПВНЗ «Кіровоградський
інститут державного та муніципального управління Класичного
приватного університету»

« _____ » _____ 20__ року, протокол № _____

« _____ » _____ 2016 року Голова _____ Г.Ю. Шаркова

© ПВНЗ «КІДМУ КПУ», 2016 рік
© Ніколаєва С.П., 2016 рік

**1. Опис навчальної дисципліни
«Гроші та кредит»**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво»	Нормативна
Модулів – 1	Спеціальність 6.030509 «Облік і аудит»	Рік підготовки:
Змістових модулів - 2		3-й
Модуль 1. Гроші Модуль 2. Кредит		Семестр
Загальна кількість годин – 144		5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5		Лекції
		32 год.
	Практичні, семінарські	
	32 год.	
	Лабораторні	
	- год.	
Самостійна робота та індивідуальні завдання		
80 год.		
Вид контролю: екзамен		

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

– для денної форми навчання – 0,8

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни «Гроші та кредит» є грошові та кредитні відносини у ринковій економіці.

Об'єктом вивчення дисципліни є грошова і банківська системи як центральні ланки інфраструктури грошового ринку.

Метою викладання навчальної дисципліни «Гроші та кредит» є вивчення теоретико-методологічних засад і організаційно-правового механізму функціонування в ринковій економіці грошей, кредиту і банківської системи.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Гроші та кредит» є:

- з'ясування сутності, функцій та ролі грошей і кредиту;
- визначення механізму функціонування грошової системи в ринковій економіці;
- встановлення закономірностей функціонування валютного ринку і валютної системи, грошового ринку;
- засвоєння ролі, специфіки та практики грошово-кредитної політики центрального банку, напрямів діяльності банків та небанківських фінансових інститутів щодо грошово-кредитного обслуговування суб'єктів господарювання та населення в Україні.

Після вивчення програми курсу студенти будуть **знати:**

- сутність і походження грошей;
- функції грошей;
- причин виникнення і економічні наслідки інфляції;
- структуру грошового обігу країни;
- зміст сучасного монетаризму та його вплив на грошово-кредитну політику;
- необхідність і суть кредиту;
- види, форми, функції і роль кредиту в економіці країни;
- побудову кредитної і банківської системи країни;
- роль міжнародних валютно-фінансових відносин тощо.

Студенти повинні **вміти:**

- визначати економічну суть, функції і роль грошей та кредиту;
- описати механізм державного регулювання ринку цінних паперів;
- аналізувати основоположні напрями грошово-кредитної політики держави;
- ефективно використовувати закономірності функціонування грошових систем у своїй практичній діяльності;
- здійснювати пошук найефективніших рішень у динамічно змінюваних умовах ринкового середовища.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 «Гроші»

Тема 1. Сутність і функції грошей

Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як форма вияву суспільних відносин. Специфіка вияву суті грошей у різних економічних системах. Гроші як особливий товар; мінова й споживча вартість грошей як товару. Гроші як гроші та гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти.

Натурально-речові форми грошей, причини та механізм їх еволюції від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини й механізм демонетизації золота. Ідеальні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей. Різновиди сучасних кредитних грошей. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як виразник вартості грошей за їх різних форм. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент.

Поняття про функції грошей та їх еволюцію.

Функція міри вартості, її суть, сфера використання.

Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий виразник вартості товарів.

Функція засобу обігу, її суть, сфера використання; реальність, кількість, визначеність грошей у цій функції.

Функція засобу платежу, її суть, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання, еволюція.

Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання. Вплив часу на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Еволюція золота як світових грошей. Передумова використання національних та колективних валют як світових грошей. Взаємозв'язок функції грошей. Вплив на функції грошей зміни у вартості.

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки

Поняття грошового обігу як процесу руху грошей. Суб'єкти грошового обігу. Ринок продуктів. Ринок ресурсів. Фінансовий ринок. Світовий ринок.

Поняття грошового потоку. Окремі грошові потоки: сукупність витрат фірм на придбання необхідних виробничих ресурсів; оплата праці державних службовців; трансфертні платежі; доходи домашніх господарств від реалізації їх ресурсів. Національний продукт. Національний доход. Збалансування грошових потоків. Потоки витрат. Потоки ін'єкцій.

Структура грошового обігу. Грошовий обіг. Фінансовий обіг. Кредитний обіг. Безготівковий та готівковий обіг.

Маса грошей, що обслуговує грошовий обіг. Грошова маса. Грошові агрегати. Агрегати M_1 , M_2 , M_3 . M_0 = готівка (гроші поза банками); M_1 = M_0 + депозити до запитання; M_2 = M_1 + строкові депозити та інші кошти (валютні заощадження); M_3 = M_2 + кошти клієнтів за трастовими операціями. Грошова база

Швидкість обігу грошей. Рівняння обміну Фішера: $MV = PQ$. Швидкість обігу грошей дорівнює: $V = PQ / M$, де Q - фізичний обсяг товарів і послуг, що реалізуються; P - рівень цін товарів і послуг; M - маса грошей, що перебуває в обігу.

Закон кількості грошей, що необхідні для обігу. $K_f = K_n$, де K_f - фактична маса грошей в обігу; K_n - об'єктивно необхідна для обігу маса грошей. Збалансованість.

Механізм поповнення маси грошей в обігу. Емісія. Система обслуговування бюджетного боргу. Обов'язкові резерви. Грошовий мультиплікатор $m = 1/MR * 100$, де m - грошовий мультиплікатор чи коефіцієнт експансії депозитів; MR - норма обов'язкових резервів. Максимальна сума нових грошей (ΔM). Наднормативні резерви (E). Ефект кредитного мультиплікатора $\Delta M = E * m = E * 1/MR * 100$.

Сучасні засоби платежу, які обслуговують грошовий обіг.

Тема 3. Грошовий ринок

Суть грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Особливості вияву на грошовому ринку основних ринкових ознак: попиту, пропозиції та ціни.

Інституціональна модель грошового ринку. Канали прямого й опосередкованого фінансування. Суб'єкти грошового ринку. Банки й небанківські фінансово-кредитні структури як суб'єкти грошового ринку.

Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів та валютний ринок як складові грошового ринку.

Попит на гроші. Суть та форми вияву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей.

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Тема 4. Грошові системи

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого і кредитного обігу. Грошові реформи як засіб стабілізації грошового обігу. Класифікація грошових реформ.

Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні: паралельний обіг купоно-карбованця та радянського карбованця, запровадження тимчасової валюти. Випуск постійної валюти - гривні.

Державне регулювання грошової сфери як головне призначення грошової системи. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи регулювання: прямого та опосередкованого впливу. Грошово-кредитна політика центрального банку: суть, типи, стратегічні цілі, проміжні й тактичні завдання. Інструменти грошово-кредитного регулювання.

Тема 5. Інфляція та грошові реформи

Економічна сутність інфляції. Форми вияву інфляції. Внутрішні і зовнішні причини інфляції.

Помірна інфляція. Галопуюча інфляція. Гіперінфляція. Збалансована інфляція. Незбалансована інфляція. Очікувана інфляція. Неочікувана інфляція. Локальна інфляція. Світова інфляція.

Загроза імпортованої інфляції. Стагфляція. Наслідки інфляції. Протиінфляційні заходи. Грошові обмеження. Дефіцит державного бюджету.

Тема 6. Валютний ринок та валютні системи

Валютні системи та їх характеристика. Міжнародні валютні відносини. Валютний ринок в Україні. Порядок установлення та методологія обчислення валютного курсу. Конвертованість валюти. Режим валютного курсу в Україні. Валютна політика. Валютне регулювання та валютний контроль. Загальна характеристика та структура валютного ринку. Валютні операції. Валютні ризики та методи валютного страхування.

Тема 7. Кількісна теорія грошей

Зародження та розвиток кількісної теорії грошей. Представники класичної кількісної теорії грошей. Класичні походження кількісної теорії грошей.

Раціоналістичні концепції походження грошей. Еволюційна концепція. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей.

Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів.

Вплив зміни кількості грошей на основні макро - та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Зміна у кількості параметрів грошей на економіку в коротко - та довгострокових інтервалах. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

Основи класичної кількісної теорії грошей. Неокласичний варіант розвитку класичної теорії грошей. Вклад Дж. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей.

Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Особливості монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки. Внесок М.Фрідмена в розробку монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії.

Змістовий модуль 2 «Кредит»

Тема 8. Необхідність і сутність кредиту

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні чинники розвитку кредиту та особливості вияву їх у різних галузях народного господарства.

Суть кредиту. Кредит як форма руху вартості на поворотній основі. Еволюція кредиту в процесі розвитку суспільного виробництва. Кредит як форма суспільних відносин. Позичковий капітал та кредит. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями.

Економічна основа, стадії та закономірності руху кредиту. Об'єкти та суб'єкти кредитних відносин.

Тема 9. Види, функції та роль кредиту

Форми та види кредиту. Критерії класифікацій кредиту. Характеристика окремих форм кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Банківський кредит як основна форма кредиту. Принципи банківського кредитування.

Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини й наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція.

Процент за кредит. Суть процента, види процентних ставок. Процент за умов інфляції. Роль процента. Норма процента.

Поняття про функції кредиту. Класифікація функцій. Характеристика окремих функцій кредиту. Основні напрямки вияву ролі кредиту в ринковій економіці.

Розвиток кредитних відносин в економіці України. Відновлення комерційного кредиту та фактори, що гальмують його розвиток. Труднощі розвитку банківського кредиту. Еволюція державного та споживчого кредиту. Характеристика іпотечного, вексельного, лізингового кредитів.

Тема 10. Фінансові посередники на грошовому ринку

Фінансові посередники, їх поняття і види. Суть кредитної системи. Економічні передумови формування та розвитку кредитної системи. Етапи розвитку кредитної системи.

Структура побудови кредитної системи. Банківська система, її побудова. Пара банківська система (спеціалізовані кредитно – фінансові інститути).

Спеціалізовані кредитно – фінансові інститути (СКФІ) як фінансові посередники небанківського типу. Поняття і призначення СКФІ. Об'єктивні передумови становлення і розвитку СКФІ. Характеристика різних видів СКФІ: страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, фінансові компанії, кредитні спілки, лізингові компанії, ломбарди.

Тема 11. Центральні банки

Походження та призначення центральних банків. Форми організації центрального банку. Відносини між центральним банком та урядом.

Функції центрального банку. Монопольна емісія банкнот. Обслуговування центральним банком комерційних банків. Центральний банк – банкір уряду. Види кредитів Національного банку України. Регулювання центральним банком грошово-кредитної системи.

Пасивні операції центральних банків. Емісія банкнот та форми її забезпечення. Депозитна емісія центрального банку. Інші джерела ресурсів центрального банку.

Активні операції центральних банків. Обліково-позикові операції. Банківські інвестиції. Операції із золотом та іноземними валютами.

Побудова і розвиток Національного банку України.

Тема 12. Комерційні банки

Походження банків другого рівня та їх види. Роль банків в прискоренні економічного розвитку суспільства.

Сучасні комерційні банки та правові основи їх організації. Функції сучасних комерційних банків. Функція мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і перетворення їх у капітал. Функція кредитування підприємств, уряду і населення. Випуск кредитних грошей. Забезпечення розрахунково-платіжного механізму. Емісійно-засновницька функція.

Пасивні операції комерційних банків. Банківські ресурси та їх структура: власні, залучені та емітовані кошти. Формування власних коштів. нерозподілений прибуток. Залучені кошти. Депозити: до запитання, строкові, ощадні. Контокорентні та овердрафтні рахунки. Міжбанківські кредити. Емітовані кошти. Облігаційні займи. Банківські векселі.

Активні операції комерційних банків. Структура активів. Управління активами банку. Кредитні операції та їх класифікація. Форми надання кредитів. Організація і порядок кредитування. Інвестиційна діяльність комерційних банків. Послуги комерційних банків.

Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Поняття стійкості банків. Встановлення економічних нормативів діяльності комерційних банків. Нагляд і контроль за діяльністю банків. Створення банківських резервів.

4. Структура навчальної дисципліни «Гроші та кредит»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	лекції	практичні	Самостійна та індивідуальна робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1 «Гроші»				
Тема 1. Сутність і функції грошей	12	2	2	8

Тема 2. Грошовий обіг і грошові потоки	14	4	4	6
Тема 3. Грошовий ринок	12	2	4	6
Тема 4. Грошові системи	12	2	2	8
Тема 5. Інфляція та грошові реформи	12	4	2	6
Тема 6. Валютний ринок та валютні системи	12	2	4	6
Тема 7. Кількісна теорія грошей	12	2	2	8
Усього за змістовим модулем 1	86	18	20	48
Змістовий модуль 2 «Кредит»				
Тема 8. Необхідність і сутність кредиту	12	2	2	8
Тема 9. Види, функції та роль кредиту	12	4	2	6
Тема 10. Фінансові посередники на грошовому ринку	10	2	2	6
Тема 11. Центральні банки	10	2	2	6
Тема 12. Комерційні банки	14	4	4	6
Усього за змістовим модулем 2	58	14	12	32
Всього	144	32	32	80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і функції грошей	2
2	Грошовий обіг і грошові потоки	4
3	Грошовий ринок	4
4	Грошові системи	2
5	Інфляція та грошові реформи	2

6	Валютний ринок та валютні системи	4
7	Кількісна теорія грошей	2
8	Необхідність і сутність кредиту	2
9	Види, функції та роль кредиту	2
10	Фінансові посередники на грошовому ринку	2
11	Центральні банки	2
12	Комерційні банки	4
Всього годин:		32

6. Самостійна та індивідуальна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і функції грошей	8
2	Грошовий обіг і грошові потоки	6
3	Грошовий ринок	6
4	Грошові системи	8
5	Інфляція та грошові реформи	6
6	Валютний ринок та валютні системи	6
7	Кількісна теорія грошей	8
8	Необхідність і сутність кредиту	8
9	Види, функції та роль кредиту	6
10	Фінансові посередники на грошовому ринку	6
11	Центральні банки	6
12	Комерційні банки	6
Всього годин:		32

7. Індивідуальні завдання

Види індивідуальних науково (навчально)- дослідницьких завдань:

- підготовка статті до друку;
- виступ на наукових конференціях (друковані тези);
- участь у інтернет-конференціях;
- участь у студентських олімпіадах;

- конспект з теми (модуля) за заданим або власно розробленим студентом планом;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо;
- розроблення навчальних та діагностичних тестових завдань (з теми, модуля, курсу).
- виготовлення схем.
- написання ессе, творчих завдань тощо.

Студенти за темами, вказаними в тематичному плані дисципліни та у методичних рекомендаціях до самостійної роботи, виконують індивідуальні завдання у вигляді рефератів, реферативних доповідей, аналізу наукових статей, статистичних даних по місту, області, регіону.

Реферат є важливим засобом у засвоєнні знань. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На семінарському занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату:

Обсяг – 10–15 аркушів формату А 4;

Структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми.

Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

8. Методи навчання

При вивченні дисципліни застосовуються такі методи навчання, як лекції з елементами бесіди, ілюстрація, вирішення проблемних ситуацій, навчальна дискусія, практичні заняття, тестування.

9. Методи контролю

Поточний контроль – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи

Підсумковий контроль (екзамен)

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Самостійна робота	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	20	20	100

Розподіл балів на практичному занятті

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Бали на практичному занятті
90 – 100	A	відмінно	5
82-89	B	добре	4
75-81	C		3,5
67-74	D	задовільно	3
60-66	E		2
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	0
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0

Самостійна робота

1. Підготовка статті до друку – 15 балів
2. Виступ на наукових конференціях (друковані тези) – 10 балів

3. Участь у студентських олімпіадах – 10 балів
4. Реферат з теми або вузької проблематики – 5 балів
5. Складання тестових завдань з теми – 5 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для практичних занять.
3. Методичні рекомендації для індивідуальної та самостійної роботи.
4. Тести, завдання.
5. Модульна контрольна робота.

12. Рекомендована література

Базова

1. Заболоцький Б.Ф. Регіональна економіка. Навч. Посібник. – Львів: «Новий світ-2000», 2007. – 548 с.
2. Заболоцький Б.Ф. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. Навчально-методичний посібник. – Львів: Видавництво ЛКА, 2004.
3. Заболоцький Б.Ф. Розміщення продуктивних сил. Національна макроекономіка. – К.: Академія, 2004.
4. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика), - К.: Європейський університет, 2002 – 216 с.
5. Єпіфанов А.О., Сало І.В., Регіональна економіка. Навчальний посібник. – Київ, Наукова думка, 2000
6. Мишиленко В.І., Розміщення продуктивних сил : Регіональна економіка : Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006 – 325 с.
7. Регіональна економіка. Навчальний посібник для студентів усіх форм навчання спеціальностей економіка підприємства та бухгалтерський облік / Авт.: Димченко О.В., Матвєєва Н.М., Гайдєнко С.М. – Харків: ХНАМГ, 2008. –205
8. Стадницький Ю.І., Загородній А.Г., Розміщення продуктивних сил (теоретичні основи) : Навчальний посібник. – К. : Знання, 2008 - 351 с.
9. Стеценко Т. О. Аналіз регіональної економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 116 с.
10. Савченко В.Ф. Регіональна економіка: Навч. посібник / В.Ф. Савченко – К.: Кондор,2012. – 339 с.
11. Чернюк Л.Г, Клиновий Д.В., Розміщення продуктивних сил України. Навчальний посібник. – Київ. Центр учбової літератури, 2002 – 470 с.

Додаткова

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р.
3. Валова продукція та продуктивність праці в сільському господарстві. – К.: ІВЦ Держкомстату, 2000.
4. Гаврилов А.И. Региональная экономика. - М: Радуга, 2005
5. Дорогунцов С.І., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теорії розміщення продуктивних сил і регіональної економіки: Навч. посібник. — К.: Стафед-2, 2005.
6. Економіка регіонів України: Навч. посібник. /Л.Г.Чернюк,

Д.В.Клиновий. -К.: ЦУЛ, - 2002.

7. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методологія, практика): Навчальний посібник. — К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2000.

8. Качан Е.П.: Розміщення продуктивних сил України: К.: Юридична книга, 2002.

9. Лишиленко В.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.

10. Мельник С.А. Управління регіональною економікою. - К.: Наукова думка, 2005

11.Паламарчук М.М, Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. — К.: Знання, 1998.

12.Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / СІ. Дорогунцов, Ю.І.Пітюренко, Я.Б.Олійник та ін. - К.:КНЕУ, 2000. - С 7-16.

13. Стеценко Д.М. Управління регіональним розвитком. — К.: Вища шк., 2000.

14. Стеценко Д.А. /Розміщення продуктивних сил і регіоналістика — К.: Вища шк., 2001.

13. Інформаційні ресурси

1. www.irr.org.ua/pe/ - електроний журнал «Регіональна економіка»
2. www.osvita-plaza.in.ua/ - електроний ресурс
3. oblrada.kirovograd.ua/.